

MATRJOŠKA

JOSEF FARKAS

r ROSIER

Matrjoška

Vyšlo také v tištěné verzi

r ROSIER

Josef Farkas

Matrjoška – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

© Josef Farkas, 2022, zastoupení lit. agentura MÁM TALENT, s.r.o.

ISBN tištěné knihy: 978-80-88467-25-0

ISBN ePUB: 978-80-88467-26-7

ISBN MOBI (Kindle): 978-80-88467-27-4

ISBN PDF: 978-80-88467-28-1

MATRJOŠKA

JOSEF FARKAS

I. Hostie

Bylo to první jídlo, které měl po dvou dnech v ústech. Pomalu si vkládal jednotlivé oplatky do pusy a nechal je tát na jazyku. *Mana nebeská.*

Seděl v lavici kostela sv. Tadeáše a zamyšleně sledoval oltář. Hlavou mu letěly události posledních dnů.

Ještě předevčírem byl jedním zrnkem z milionů, dnes mu patří vše. Ale je to výhra? Otrásl se chladem ze skutečnosti, která ho zřejmě měla hrát. Byl jediný, byl výjimečný.

Ale je samota štěstí, nebo prokletí? Byl si jistý, že to nepotrvá dlouho a bude mít jasno.

V pondělí vystoupil z metra na náměstí Republiky a zamířil Na Poříčí. Předvánoční stav dával každému vědět, co přijde, už od konce října. Útok Santa Clausů, ozdobených stromků, lesklých cingrátek a Ježíšků byl neúnosně vyčerpávající.

Měl namířeno na ministerstvo průmyslu, na kontrolu hasicích přístrojů. V celé budově bylo

něco kolem dvou stovek hasičáků, z toho sto ve druhém suterénu. Na jednom fleku, paráda. Za pár hodin měl vyděláno na den a půl. Žádné běhání po rajónu, po malých obchodech a kancelářích.

Jediné, co mu připadalo trochu depresivní, byl několikahodinový pobyt v bývalém protiatomovém krytu. Ale co by chudý montér neudělal pro osobní volno. Rozhlédne se po dárcích. Na proti je Bílá labuť.

Na recepci ukázal průkaz a recepční zavolala bezpečáka.

Prohlížel si ji se zájmem.

„Je to dlouhé, co?“ usmál se na ni.

„Člověk si zvykne. A za chvíli budou svátky,“ odpověděla a zvedla telefon.

Měla trochu měkčí přízvuk. *Asi Ruska*, prolétlo mu hlavou.

„Z domova?“ ukázal na malou matrjošku, kterou měla postavenou na stolku u zdi.

Přikývla a lehce zrůžověla.

Z výťahu se vykoulela postava bezpečáka: „Á pan Kučera,“ otřel si zpocenou lebku kapesníkem, „ten rok utekl, co?“

Montér se ušklíbl: „Utíká to, pane Šiku. Děti nám stárnou.“

„Pane Kučero, vy víte, kde co je. Obejděte budovu a pak si za mnou přijďte pro klíče od krytu. Až budete se vším hotový, podepíšu protokol,“ zůstal na recepci a prohlížel si poštu.

Na televizní obrazovce v hale se vyjadřoval nějaký politik a sebejistě tvrdil, že mírová jednání jsou na dobré cestě a svět se nachází na prahu nejbezpečnějšího období.

Než vstoupil do zdviže, dostihl ho Šikův komentář: „Kreténi, aspoň na Vánoce by mohli dát pokoj...“

Po obědě si vzal klíče od skladu hasičáků. Sjel do druhého suterénu, prošel chodbou a odemkl visací zámek. Sundal bytelný řetěz z těžkých vrat a opřel se do nich. Dveře bunkru se pomalu otevřely. Nalevo nahmatal vypínač a slabé osvětlení zmapovalo samotou místností. Prošel první a po ní i druhou, až narazil na vyrovnané hasicí přístroje.

Otevřel brašnu a vytáhl montážní klíče a závažnou váhu.

Po chvíli cítil, že ticho hluboko pod zemí je čím dál těžší a hlasitější. Pohled průzorem dveří do místností osvětlených *umíráčkovým* světlem zapůsobil depresivně. Prošel zpátky ke vchodu a těžké dveře zavřel. Měl pocit, že se prostor zmenšil a snad i *zútulnil*.

Vrátil se zpátky a začal pracovat.

Zaměstnání ho úplně pohltilo. Čas se stal vše určující veličinou. Tlukot srdce přijal sekundové intervaly a pocity se zdigitalizovaly.

Při kontrole hasicích přístrojů se vždycky odpoutal od okolního světa a řešil si v duchu vlastní životní problémy. Po letech práce se postupy tak zmechanizovaly, že myslet na ně považoval za ztracený čas.

Hlavou mu letěly vánoční dárky, drobné hádky se ženou, které byly v posledních měsících častější, dcera se také nevyvedla a neustálý tlak... *zaříd', sežeň, kup, chci.*

Na podzim si pohrával s myšlenkou na odchod. Být konečně sám. Odjet někam na konec světa. Odpočívat. Listopad přinesl deprese, a proto doufal, že pohodové Vánoce ho znovu nabijí optimismem.

Na okamžik zvedl hlavu od práce. Něco nebylo v pořádku.

Vzduch zhoustl a zrosolovatěl. *Ale to je hloupost, to přeci nemůže být,* zvonila logická část mozku na poplach.

Bezradně se rozhlížel. Světlo se lomilo a křivilo v jednotlivých vrstvách, jako by se snažilo krájet kyslík.

Cítil zátku v krku, která ucpávala všechny vzduchové přístupy do jeho těla. Údery srdce stále intenzivněji bušily do kovadliny vědomí. Svět kolem zrudl a potom bledl, bledl, až zmizel do tiché nicoty.

II. Matrjoška

Vstávej, vstávej... malý mozek zatahal svého velkého bráchu za podvěsek mozkový. Vědomí přicházelo pomalu. Vzduch v krytu byl opět průzračný a samozřejmý.

Posadil se zády ke stěně a analyzoval situaci. Hýbal hlavou, rukama, prsty. Fungoval. Krátký pohled na hodinky, 16.00. To by znamenalo, že byl mimo asi hodinu.

Opatrně se dopotácel ke dveřím a vši silou se do nich opřel. Najednou mu došlo, jak je zesláblý. *Jako po opici*, napadlo ho a dostal žízeň.

Výtahem do přízemí a mezi lidi. *Budu muset k doktorovi*, vystoupil do haly. Všechno bylo stejné jako před pár hodinami, avšak jedna zásadní věc byla jiná... nikde neviděl ani človíčka.

Zůstal stát u výtahu a chvíli trvalo, než mu to došlo. Hala prázdná a jediným pohybem v prostoru bylo kmitání čísel na hodinách nad recepcí. Sledoval digitální stepování vteřin a datum 3. prosince

naznačilo, že se někdo mýlí. Jestliže byl v bezvědomí jednu hodinu, tak by mělo být druhého.

Přistoupil k pultu a nakoukl za něj. Doufal, že tam najde mladou Rusku, ale naděje se rozplynula jako všechno živé kolem. Jediné, co po ní zůstalo skutečné, byla dřevěná, malovaná matrjoška na stolku u zdi. Pořád tomu nemohl uvěřit. V jednu chvíli měl nutkání štípnout se do ruky. *To je sen?*

Poslouchal zvuky v budově. Elektrické agregáty odváděly svou práci. Automaticky, bez lidského přičinění.

Ulice Na Poříčí byla svátečně osvětlená. Bílá labuť zářila a blikala.

Z reproduktorů zpíval sladký hlas: *Tiše a ochotně purpura na plotně voní, stále voní...*

Semaforey na přechodu signalizovaly *volno a stůj* a nebyl tu nikdo, kdo by na ně reagoval.

... nikdo si nevšímá, jak život mění se v dým...

O sloup na chodníku se opírala dodávka a její přední reflektory postupně slábly. O kus dál se jiné auto zakouslo do zadku škodovky.

Z oblohy padaly bílé vločky a vytvořily souměrnou vrstvu na vozovce i chodníku.

Překvapeně zíral na bílou nádheru, kterou v Praze nezažil od dětství. Předešlá léta sledoval,

jak každý pokus o zasněžení okamžitě anuloval pohyb aut a zašlapal ho do nechutné černé břčky.

Pouliční osvětlení postupně ožívalo a jiskřivě se koupalo v čerstvě napadaném sněhu.

Přešel na druhou stranu ulice a teprve, když se otočil a viděl za sebou pouze svoje stopy, padla na něj tíha a zoufalství z nepřítomnosti jiných lidí.

To nemůže být pravda. Kde jsou ostatní? Když přežil on, museli i jiní. Málem se mu rozskočila hlava.

Vstoupil do obchodního domu. Nesměle se rozhlížel. Stále ještě doufal, že někoho potká. V potravinách vzal z regálu láhev limonády. Vypil ji na jeden lok. Do kapsy montérek uložil bagetu. Pořád měl pocit, že ho někdo u pokladny zastaví a bude chtít zaplatit. On to vlastně ani nebyl pocit. Bylo to přání. Tak moc chtěl, aby se tak stalo, že otevřel kasu a vytáhl tržbu. *Kde je kdo? Je tady zloděj.* Vyzývavě se zadíval do kamery nad pokladnou. Chvilí čekal, než pochopil dětinskost svého jednání.

Ve druhém patře si prohlédl koženou bundu s beranem. Vyzkoušel si ji a už nesundal. Dlouho si ji přál, ale připadala mu drahá. Byl to takový večer splněných přání.

Najednou mohl mít všechno, nač si vzpomněl.

V klenotech si prohlížel zlaté šperky a ty nejkrásnější kousky si strkal do kapsy nové bundy. Už se ani nerozhlížel, mohl mít cokoliv, a budou Vánoce.

V jednu chvíli se otočil po zvuku, když sepnul mrazák v občerstvení, a měl pocit, že zase omdlí. V koutě obchodu s pánskými oděvy ho nehnutě sledovala mužská postava. *Ostraha?*

V odcizené bundě, s kapsou plnou kradených šperků, šel pomalu k muži v obleku. Měl by se cítit provinile, ale byl šťastný.

„Haló, pane, já sem tak rád...“ stál tváří v tvář figuríně navlečené do společenských hadrů, s gangsterským kloboukem na hlavě.

„Bože, bože, do prdele, do prdele.“

Cítil, jak se mu břechťan samoty pomalu ovíjí kolem těla a přisává se k jeho bradavkám. Z reality se stala vlčice, která kojila budoucnost beznadějí.

Nechal rozzářený obchodák za sebou. Vydal se k náměstí Republiky. Když míjel vykolejenou tramvaj, nakoukl dovnitř. Byla prázdná. Potom se otočil a vrátil se zpátky do recepce ministerstva. Zašel za recepční pult a vzal do ruky matrjošku.

Otevřel dřevěné tělo, vytáhl její menší sestru a potom další, ještě menší. Postavil je vedle sebe

na stůl. *Jediné, co do sebe zapadá a má svou logiku.* Vložil je zpátky a schoval do kapsy. Vracel se ke kostelu sv. Tadeáše. Pouštěl do sněhu postupně všechny šperky, až měl kapsy prázdné.

Padaly na bílý příkrov, chvíli se chladily a potom se pomalu propadaly do bílé hmoty.

Když vstoupil do svatostánku, zůstala mu v dlani jenom dřevěná ruská panenka. Opatrně ji postavil na oltář, pod tvář svatého.

V tuto chvíli byla pro něj tím jediným, co ho spojovalo se zmizelým světem. Tím jediným, o čem věděl, že někomu konkrétnímu patřilo.

III. Hlad

V kostele se stmívalo. Barevné vitráže se mihotaly hustě padajícím sněhem.

Přitáhl si novou bundu blíže k tělu. Stále silnější chlad evokoval samotu a věčnost.

Vytáhl zapalovač a zapálil svíce na oltáři a postupně v každém výklenku hlavní chrámové lodě.

Měl pocit, že zlatavě mihotavé světlo zahřálo okolní vzduch. V jednom okamžiku ho zahltil sváteční pocit a pokládal si otázku, proč to nezkusil dříve. Spojení s Bohem. On, nevěřící.

Vždycky koukal na lidi navštěvující kostely s jistým despektem. Na jeho názorech se podepsala základní školní docházka a dělnický původ rodiny. Věřil, že pokrok je ve vědě, a byly časy, kdy si jako dítě zpíval s rozhlasem po drátě: *Poručíme větru dešti, kdy má pršet a kdy vát...*

V době dospívání už si nebyl tolik jistý a občas si v duchu dával otázku: *Je něco mezi nebem a zemí?*

Později se již v případě strachu obracel přímo na Boha, *Bože, pomoz...*

Lavice pod ním zaskřípala. Zvuk zněl jako prásknutí bičem. Rozhlédl se kolem sebe a byl zpátky v realitě. Další hlasitý projev zazněl z jeho břicha. Hlad. Uvědomil si, že skoro dva dny nejedl.

Sáhl do kapsy a vytáhl bagetu. Rozbalil ji a s chutí se do ní zakousl. *Umřu, ale hladem to nebude*, blesklo mu hlavou.

Vzápětí myšlenku negoval, protože sousto bylo tak nechutné, že ho vyplivl na podlahu. *Promiň, Bože.*

Nedůvěřivě si plněné pečivo prohlížel. Vypadalo báječně. Šunka a sýr se šťavnatě usmívaly a zelený salát evokoval prosluněný skleník.

Ale chuť vůbec nekorespondovala se zrakem. Hořká žluč s příchutí síry mu sevřela chuťové buňky a žaludek se choval, jako by chtěl jít vlastní cestou.

Takhle tedy vypadá problém. Bylo mu jasné, že pakliže nenajde řešení, nemusí se starat o to, jestli ještě někdo přežil.

Potlačil žaludeční křeče a snažil se uvažovat konstruktivně.

Proč přežil? Protože byl dvě patra pod zemí v protiatomovém bunkru.

Ale hlavně proč? Protože zavřel dveře krytu.

Uvědomil si, že v tom je klíč. *To znamená, že potraviny v obchodech mají kvůli neznámému záření stejně odpornou chuť. A lidi už na nic chuť nemají.*

Hořce se pousmál. Věděl, že když si začne pohrávat se slovy, srovná se i se situací.

Nezbývalo než najít řešení. Prostor, kde potraviny nepodlehly záření. Krypt.

Uvědomil si, že všechno souvisí se vším. Díky mnohaleté praxi ve svém rajónu měl přehled o různých provozovnách. Vzpomněl si na velkou prodejnu Na Florenci, kde potraviny skutečně skladovali v podobném bunkru pod prodejnu. Jenom to nebyl druhý suterén, ale první. Snad to nebude mít na kvalitu vliv.

Před kostelem si vyhrnul límec a litoval, že si nevzal ještě navíc teplou čepici. Hustě sněžilo a vůbec se mu nechtělo jít takovou dálku. Pěšky. Kručení v žaludku bylo určující. Musíš.

Naproti, před obchodním domem Kotva, stálo policejní auto. Reflektory ještě žily.

Sníh mu ochlazoval kotníky. Než došel k vozu, měl mokré ponožky. Na jeho seznam přibyly vysoké boty.

Nakoukl předním sklem dovnitř. Úplně automaticky. Věděl, co tam uvidí. Otevřel dveře

u řidiče. Klíčky byly stále v zapalování a červená kontrolka vysíleně svítila. Nastoupil, otočil klíčky a zhasl světla. Modlil se, aby nepřišel pozdě.

Chvíli čekal a potom zkusil nastartovat. Hou-pavý zvuk startéru si pohrával s jeho nadějí. Po chvíli to zkusil znovu. Motor se líně otočil. Potom živěji, až konečně chytil. Ručičky na budících se chopily práce. Nádrž byla plná. Oddechl si. *Kdyby Pánbů nechtěl, abych přežil, byla by prázdná.*

Zařadil jedničku a vydal se po panensky bílé vozovce k cíli.

Míjel opuštěné vozy i tramvaje a nedbal na dopravní předpisy. Všechno je otázkou priorit. A zákony z toho seznamu zmizely.

IV. Budeme si povídat?

Pět dní do Štědrého dne. Šestnáct dnů hledání dalších přeživších. Marnost nad marnost. Výlety po okolí absolvoval se zapnutou vysílačkou. Ladil jednotlivé frekvence a stále dokola opakoval: *Haló, haló, slyší mě někdo? Ozvi se...*

A odpověď se stále dokola opakovala. Šumění radiokomunikačního ticha. Pohyb moře, galaktické prázdno. Čas na zpytování nitra, otázky bez odpovědí.

Posledních pár večerů si začal povídat sám se sebou. Vysedával před oltářem a rozmlouval s obrazy svatých. Jejich tváře měnily výrazy v závislosti na pohybu plamenů svíček. Přistihl se, že tyto změny přisuzuje reakci na svá zamyšlení.

Když v noci přecházel ulici ke Kotvě, kde si v prvním patře, v oddělení nábytku, zařídil útulnou ložnici, napadaly ho další otázky, které jim příští den položí.

Ten večer se něco změnilo.

Plameny svíček rozkmital lehký závan vzduchu. Potom se světlo zklidnilo a on ji uviděl. Vedle oltáře se zjevila postava v černé sutaně. Výraz tváře se chvěl jako obraz při špatném promítání.

„Proč jsi tady?“ dostal ze sebe překvapeně. Vzápětí si uvědomil, že není důležité *proč*, ale že tady někdo *je*.

„Ty nechceš odpovědi? Takovou dobu se ptáš. Přitom máš všechno na dosah ruky.“ Hlas kněze zněl jasně a rozléhal se celým kostelem.

„Proč se to muselo stát? Zač nás Bůh potrestal?“

Byl zvědavý na odpověď, i když se jí zároveň obával a věděl, že na realitu to nebude mít vliv.

„Je jednoduché hledat viníka. Když se něco nepodaří, může za to Bůh. Ale on lidem neříkal, že se mají vraždit, vynalézat zbraně s globální působností. Jeho Sodoma, Gomora a potopa světa byly ve srovnání s lidskou vynalézavostí pouhou společenskou hrou.“

Seděl s hlavou svěšenou. Věděl, že na knězova slova nemá odpověď.

„Proč já? Proč jsem přežil pouze já?“

Obraz muže v sutaně se rozkomíhal. Pomalu se začal ztrácet. Hlas zeslábl: „A víš to jistě?“

Ticho se rozblíkalo jako plamínek naděje.

Čtyři dny do Vánoc. Čtyři večery. Začalo zase sněžit. Už z toho neměl radost jako zpočátku. Vysoký nános sněhu neřešily odklízečí vozy ani armáda bezejmenných.

Naštěstí si z protějščího obchodáku přivezl sněhovou frézu MTD Ambition SF 66 TE. Jako by záleželo na firmě, která ji vyrobila, na typu a na ceně. V jeho situaci to jediné, co mělo cenu, bylo *přežit*.

Vytvořil si cestu k autu a do Kotvy a několikátý den se prokousával do ulice Na Florenci. Ke své *potravinové bance*.

Byl nakonec rád, že má co dělat. Vysílačka byla stále hluchá, rádio i televize v obchodáku jako by patřily do stejného ústavu pro hluchoněmé.

Elektřina ještě fungovala, ale věděl, že je otázkou času, kdy nastanou problémy. Zrovna tak spousta agregátů pracovala bez lidského zásahu. Opuštěné ulice se pravidelně rozsvěcely, jenom reflektory aut postupně umíraly. Tramvaje měly výdrž díky napájení ze sítě.

Potuloval se v průchodech domů podél hlavních ulic, nakukoval do hotelů a naslouchal zvukům. Zvykal si na ticho a automaticky filtroval jemný hluk agregátů a spotřebičů, které pomáhaly

lidem. Bylo až dojemné, jak se snažily pracovat, i když už nebylo pro koho. Po dvou týdnech ho začala samota děsit.

Pořídil si z elektroobchodu sluchátka a nahrál si do nich několik audioknih. Bylo mu jedno, o čem jsou, hlavně že nebyl sám. Hlasy čtoucích herců ho zpočátku uklidňovaly, ale později paradoxně umocňovaly jeho samotu.

To se potom vracel do kostela, sledoval plameny svíček a vyprávěl matřjošce o životě předtím. O svých touhách a trápeních, které byly tehdy k nevydržení. Srovnával nesrovnatelné.

Stěžoval si na manželku a jeho hlas ztrácel na tvrdosti. Na dceru, která dělala kopanec za kopancem, a vůbec se nebránil slzám, jež ho usvědčovaly ze stesku.

Nenamlouval si, že by mohly přežít, ale přesto v koutku duše doufal. Kdyby tomu bylo jinak, asi by to skončil. *Ale nic se neděje pro nic za nic. Všechno má svůj řád a účel, jenom my malí to nechápeme.*

Matřjoška pohnula dřevěnou hlavou a zírala za jeho záda. Otočil se. V řadě za ním seděla Kristýna. Hleděla na jeho tvář zasněným pohledem, který ho zpočátku přitahoval a v manželství rozčiloval.

„Tak mě tady máš,“ zašeptala, aniž pohnula rty.